Poliisitarkastaja Arto Hankilanoja 07.10.2017 POL-2017-25956

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 28.9.2017, asiassa HE 41/2017 vp, kuulemistilaisuus, 13.10.2017 klo 9.15

**Asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä 41/2017 vp laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa**

## 1 Tausta

Eduskunnan lakivaliokunta on viitekohdan lausuntopyynnössään pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä 41/2017 vp laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Poliisihallitus on jo hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa antanut oman lausuntonsa edellä mainitun lakiehdotuksen luonnokseen 30.9.2016 (POL-2016-9314).

## 2 Lausunto

Yleistä

Poliisihallitus pitää ehdotettua sääntelyä pääpiirteissään onnistuneena ja tavoitteiltaan kannatettavana. Uudistuksella selkiytettäisiin ja joiltakin osin myös lisättäisiin Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia rikostorjunnassa. Viittaustekniikan sijaan toteutettu keskitetty lainsäädäntörakenne tuo selväpiirteisyyttä erityisesti toimivaltuuksien käytön hallintaan. Samalla huomautetaan, että Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 5/2016 vp) Rajavartiolaitoksen voimavarojen priorisoinnin kohteena olevana ydintehtävänä mainitaan uskottavan ja itsenäisen rajan vartioinnin ylläpitäminen. Hallituksen esitys poikkeaa kuitenkin sekä Rajavartiolaitoksen päätehtävän että selonteon kirjauksien sisällöstä siltä osin, kuin siinä halutaan laajentaa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tutkia rikoksia.

Mainittu Rajavartiolaitoksen ydintehtävä on kansallisen kokonaisturvallisuuden kannalta merkittävä. Kuitenkaan rikostorjuntaan liittyviä Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia ei tulisi lisätä ilman erityistä tarvetta ja toiminnallista perustelua. Merkityksellisenä kysymyksenä säädettävän lain kannalta nähdäänkin se, ettei lainsäädännöllä rakenneta eikä ylläpidetä keskenään kilpailevia viranomaisten toimivaltuuksia tai ilman erityistä perustetta luoda päällekkäisiä toimintoja. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltasäännösten tulee heijastella ja vastata selkeästi sen omia rikostorjunnallisia painopisteitä, ilman poliisin toimivallan ja tiedonsaantioikeuden kaventumista.

PTR -yhteistoiminnan sujuvuuden näkökulmasta poliisille yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena ja sisäisen turvallisuuden johtavana organisaationa on tärkeää, että Rajavartiolaitoksen säädökset ovat asianomaisilta ja perusteellisiksi katsotuilta osiltaan turvallisuusympäristön olosuhteita vastaavia, riittäviä sekä tarkkarajaisia.

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on huomioitu Poliisihallituksen lausumia asioita seuraavasti:

Rajavartiolaitoksen esitutkinta ja asian siirtäminen

Lakiesitystä on täsmennetty siten, että siinä käy ilmi poliisin ensisijaisuus tutkia rikoksia yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena.

Rahanpesurikokset

Esityksestä on poistettu Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvista rikoksista rahanpesurikokset.

Rikokseen puuttumisen lykkääminen

Esityksestä on poistettu säännös rikokseen puuttumisen lykkäämisestä tiedonhankinnan suojaamiseen liittyvistä syistä.

Ilmoitusvelvollisuus

Esityksessä on täsmennetty poliisille ilmoittamisvelvollisuuden sisältöä ja perusteluja.

Salaisen tiedonhankinnan käyttöala

Esityksessä salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöala on rajattu rikosten estämiseen. Esityksestä poistettiin ehdotus Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää televalvontaa ja oikeudesta hankkia tukiasematietoja, jos sen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Näiden toimivaltuuksien ensisijainen käyttöala on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Näiden toimivaltuuksien ensisijainen käyttöala ei ole rikostorjunta, vaan hengen ja terveyden suojaaminen kiireellisissä hälytystehtävissä.

Esitykseen on kuitenkin jätetty ehdotus ns. rynnäkkötarkkailuun eli oikeus tekniseen katseluun, tekniseen kuunteluun ja tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Nämä toimivaltuudet voivat olla välttämättömiä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimenpiteiden tehokkuuden ja työturvallisuuden kannalta.

Televalvonta

Poliisihallitus on esityksen valmisteluvaiheessa antamassaan lausunnossa katsonut, ettei Rajavartiolaitokselle tulisi lisätä televalvonnan toimivaltuutta uusiin rikosnimikkeisiin, koskien törkeää tai ammattimaista kätkemisrikosta

taikka Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa törkeää väärennystä.

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevaa säännösluonnosta on esityksessä muutettu siten, ettei se estä poliisia saamasta Rajavartiolaitoksen ylimääräistä tietoa. Poliisilla on oikeus Rajavartiolaitoksen ylimääräiseen tietoon.

## 3 Yhteenveto

Poliisihallitus toteaa, että lakiesityksessä on huomioitu keskeisiä asioita, joihin Poliisihallitus on jo aiemmin esityksen valmisteluvaiheessa kiinnittänyt huomiota.

Kuitenkin televalvonnan osalta Poliisihallitus toteaa, ettei se kannata televalvonnan toimivaltuuden lisäämistä Rajavartiolaitokselle ehdotettuihin uusiin rikosnimikkeisiin, vaan näissä esitutkinnoissa Rajavartiolaitos tukeutuisi edelleenkin poliisiin. Tällöin on vaikea nähdä erityisiä perusteita Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien laajentamiselle.

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen tulee jatkossakin olla Rajavartiolaitoksen päätehtävä eikä sitä tule tarpeettomasta laajentaa rikostorjunnan alueelle.

Jos muilla esitutkintaa suorittavilla viranomaisilla on salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen alueelle liittyviä toiminnallisia tarpeita ja toimivaltuusvajeita, on tarkoituksenmukaista, että ne tukeutuvat tällöin poliisiin, jolla on käytettävissään laajat rikostorjunnan toimivaltuudet. Rikostorjunnan yleisviranomaisena poliisilla on erityinen koulutus ja vahva kokemus perusoikeudet huomioonottavaan salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käyttöön, joille poliisihallinnossa on luotu myös erityiset seuranta- ja valvontajärjestelmät.

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Hallintojohtaja Anne Aaltonen
Poliisijohtaja Tomi Vuori
Teknologiajohtaja Jyrki Wasastjerna
Poliisiylitarkastaja Niina Uskali
Poliisiylitarkastaja Mikko Eränen